

Mariusz Nowak*

ORCID: 0000-0002-5307-8958

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

<https://doi.org/10.19195/1733-5779.37.10>

Posiedzenia przygotowawcze w sprawach cywilnych przed sądem pierwszej instancji

Jell Classification: K4

Słowa kluczowe: posiedzenie przygotowawcze, plan rozprawy, postępowanie sądowe, wzrost sprawności postępowania

Keywords: preparatory session, plan of trial, court proceedings, increase in the efficiency of proceedings

Abstrakt: Artykuł został poświęcony instytucji posiedzenia przygotowawczego, która jest jedną z nowych rozwiązań wprowadzonych ustawą z dnia 4 lipca 2019 roku o zmianie ustawy, Kodeksowi postępowania cywilnego oraz innym wybranym ustawom. Wprowadzenie powyższego środka zaradczego powinno doprowadzić do przyspieszenia postępowania, jak również zaangażowania stron w sprawę, jednak jego realizacja może wywołać trudności. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie zmian i ich zastosowania w praktyce, a także problemów z nimi związanych. Przeprowadzona analiza prowadzi do wniosku, że zbyt formalistyczne reguły modyfikacji planu rozprawy mogą spowodować częste odstępowanie od organizacji posiedzenia przygotowawczego.

Preparatory sessions in civil cases before the court of first instance

Abstract: The article discusses the preparatory session institution, which is one of the new solutions introduced by the Act of 4 July 2019 amending the Act — Code of Civil Procedure and other selected acts. Introducing this solution should lead to accelerating the proceedings and involving the parties in the case, but its implementation may cause difficulties. The purpose of this article is to present the changes and their practical application as well as the problems related to them. The conducted analysis leads to the conclusion that if the rules for changing the plan of the trial are too formalistic, they may lead to frequent withdrawals from organizing a preparatory session.

---

* Opiekun naukowy (Scientific Tutor) — dr hab. Agnieszka Laskowska-Hulisz, prof. UMK

Uwagi wprowadzające

Artykuł dotyczy posiedzenia przygotowawczego w sprawach cywilnych przed sądem pierwszej instancji po nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzonej ustawą z dnia 4 lipca 2019 roku¹. Wiele wątpliwości dotyczących uregulowania posiedzenia przygotowawczego uzasadnia potrzebę przyjrzenia się tej instytucji. W pierwszej części rozważań dotyczących posiedzenia przygotowawczego skrytykowano zbyt krótki minimalny termin na złożenie odpowiedzi na pozew przez pozwanego, jednocześnie proponując rozwiązanie w postaci wprowadzenia przymusu adwokacko-radcowskiego. W dalszej części zwrócono uwagę na trudności w stosowaniu w praktyce wdrożonej regulacji, ze względu na możliwość rezygnacji z tego posiedzenia wedle uznania przewodniczącego. Ponadto poddano analizie mechanizmy w zakresie koncentracji materiału procesowego i istotne zaostżenia rygorów dotyczących gromadzenia materiału procesowego w sprawie, które uznano za zbyt formalistyczne i w konsekwencji tworzące prawdziwe wyzwanie dla stron stosujących prawo procesowe cywilne, a niereprezentowanych przez fachowych pełnomocników². Wprowadzone regulacje skłoniły do sformułowania kilku polemicznych uwag, służących zarazem przedstawieniu rozwiązań w celu naświetlenia możliwych kierunków zmian.

1. Cel posiedzenia przygotowawczego

Zgodnie z art. 205¹ k.p.c. posiedzenie przygotowawcze służy rozwiązaniu sporu bez potrzeby prowadzenia dalszych posiedzeń, zwłaszcza rozprawy. Natomiast na podstawie art. 205⁵ § 1 k.p.c., sporządzenie planu rozprawy następuje dopiero w wypadku niepowodzenia próby pojednania stron. Priorytetowym celem posiedzenia przygotowawczego jest więc kompromisowe rozwiązanie sporu. Kładzenie nacisku na pojednawcze rozwiązanie sporu jest zgodne z ogólnym postulatem wskazanym w art. 10 k.p.c., powtórzonym w art. 205⁶ § 2 k.p.c. Warto więc zauważyć, że także przy regulacji prawnej posiedzeń przygotowawczych ustawodawca wprowadził możliwość ugodowego rozwiązania sporu, w szczególności w drodze mediacji, co niewątpliwie podkreśla znaczenie tej ostatniej instytucji i wskazuje na możliwość jej stosowania na różnych etapach postępowania rozpoznawczego³.

¹ Ustawa z dnia 4 lipca 2019 roku o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1469 ze zm.

² Konsekwencją tych zmian było przekształcenie modelu koncentracji materiału procesowego. Na skutek omawianej nowelizacji nastąpiło zaostżenie rygorów procesowych w zakresie koncentracji materiału procesowego, przez nałożenie na strony obowiązku przedstawienia wszystkich twierdzeń oraz dowodów na ich poparcie w możliwie najwcześniejszej fazie postępowania (M. Klonowski, *Kierunki zmian postępowania cywilnego w projekcie Ministra Sprawiedliwości ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 27.11.2017 r. — podstawowe założenia, przegląd proponowanych rozwiązań oraz ich ocena*, Warszawa 2018, LEX, s. 26).

³ Więcej M. Uliasz, *Posiedzenie przygotowawcze i plan rozprawy*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 21, s. 1135.

2. Odpowiedź na pozew

Na podstawie nowych regulacji prawnych, przewodniczący zarządza doręczenie pozwanemu pozwu i wzywa go do złożenia odpowiedzi na ten pozew w wyznaczonym terminie. Posiedzenie przygotowawcze odbywa się po złożeniu przez pozwanego odpowiedzi na pozew, a w sprawach zawiłych i obrachunkowych — po złożeniu ostatecznego pisma przygotowawczego, jeżeli przewodniczący zarządzi złożenie takich pism. Minimalny, dwutygodniowy termin na złożenie odpowiedzi na pozew może okazać się zbyt krótki do rzetelnego opracowania przez pozwanego materiału dowodowego w sprawie i sporządzenia odpowiedzi na pozew, a także częstokroć do wyszukania właściwego pełnomocnika⁴. Podczas gdy pozwanemu może zostać wyznaczony dwutygodniowy termin do złożenia odpowiedzi na pozew, powód może przeznaczyć na przygotowanie pozwu tyle czasu, ile uzna za potrzebne⁵. Uzasadnienie projektodawców, zgodnie z którym dwutygodniowy termin obowiązywał już w kodeksie postępowania cywilnego, nie wydaje się trafne, ponieważ znowelizowany art. 339 § 1 k.p.c. stanowi, że niezłożenie odpowiedzi na pozew w wyznaczonym terminie może skutkować wydaniem przez sąd wyroku zaocznego na posiedzeniu niejawnym⁶. Ponadto zmienił się model koncentracji materiału procesowego, który w obecnym stanie prawnym przewiduje sztywne terminy do powoływania twierdzeń i dowodów, o czym w dalszej części artykułu.

Zobowiązanie pozwanego, aby jeszcze przed rozpoczęciem postępowania pisemnie odniósł się do „zarzutów” powoda zawartych w pozwie jest swoistym *novum*. Uważam, że wprowadzenie obligatoryjnej odpowiedzi jest korzystne z punktu widzenia realizacji postulatu szybkości postępowania, a także zasady koncentracji materiału procesowego w sprawie⁷. Wyposażenie sądu w możliwość wydania wyroku zaocznego w wypadku niezłożenia odpowiedzi na pozew w wyznaczonym terminie, skutecznie zobowiązuje pozwanego do pospiesznego odniesienia się do sprawy, co umożliwi przewodniczącemu właściwe zorganizowanie rozprawy⁸. Wydaje się, że warto byłoby powiązać obligatoryjną odpowiedź na pozew z przymusem adwokacko-radcowskim ze względu na to, że strona nieposiadająca wiedzy prawniczej nie będzie w należyty sposób odnieść się do roszczeń i twierdzeń powoda, a także powołać się na zarzuty i dowody

⁴ Zob. A. Jakubecki, *Opinia o projekcie ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (projekt z dnia 27 listopada 2017 r.) sporządzona na zlecenie Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych*, s. 21, <http://obsil.pl/aktualnosci/opinia-o-projekcie-ustawy-o-zmianie-ustawy-kodeks-postepowania-cywilnego-oraz-niektorych-innych-ustaw-projekt-27-listopada-2017-r-sporzadzona-zlecenie-obsil-krrp/> (dostęp: 12.01.2021).

⁵ Zob. J. Bodio, *Przygotowanie sprawy do rozpoznania — pisma i postępowanie przygotowawcze*, [w:] *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego z 4.7.2019 r. w praktyce*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, R. Flejszar, M. Malczyk, Warszawa 2020, Legalis, rozdz. III, § 4.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

potwierdzające własne stanowisko⁹. W poprzednim stanie prawnym, zarządzenie złożenia odpowiedzi na pozew miało charakter fakultatywny — pozwany mógł z własnej inicjatywy złożyć odpowiedź na pozew albo przewodniczący mógł go do tego zobowiązać. Obecnie, na podstawie art. 205¹ § 1 k.p.c., przewodniczący obligatoryjnie wzywa pozwanego do złożenia odpowiedzi na pozew, co pozwala na wstępne zapoznanie się ze sprawą przez sąd, poprzez rozeznanie co do przedmiotu sporu, jego podstaw faktycznych i prawnych, oraz co do stanowisk stron. Umożliwia także zebranie materiału dowodowego. Aktywizacja roli przewodniczącego w procesie zapewnia większą sprawność postępowania¹⁰.

Posiedzenie przygotowawcze jest specyficznym posiedzeniem sądowym, które zostało uregulowane odrębnie. Zgodnie z art. 205⁵ § 2 k.p.c. posiedzenie przygotowawcze odbywa się według przepisów o posiedzeniu niejawnym, natomiast czynności na nim podejmowane mają charakter odformalizowany¹¹. Sprzyja to prowadzeniu przez strony otwartej debaty. Rola sędziego przypomina rolę mediatora, starającego się nakłonić strony do polubownego rozwiązania sporu¹². Wydaje się, że wyłączenie sądu spod mechanizmów regulujących proces cywilny może wywoływać trudności dla stron nieposiadających wykształcenia prawniczego, a także dla tych, które nie są reprezentowane przez profesjonalnych pełnomocników¹³.

Polubowny charakter posiedzenia przygotowawczego miał istotny wpływ na unormowania dotyczące utrwalania jego przebiegu. Sporządzenie protokołu może nastąpić wyłącznie w formie pisemnej, dodatkowo obarczonej ograniczeniami. Wyłączono ewentualność zamieszczania w nim oświadczeń składanych przez strony lub ich pełnomocników, w zakresie starań rozjemczego rozwiązania sporu. Zgodnie z art. 205⁸ § 1 k.p.c. przebieg posiedzenia przygotowawczego nie może być również utrwalany za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk. Konsekwencją wdrożenia zasady poufności negocjacji procesowych jest możliwość podjęcia swobodnych rozmów, bez obawy o negatywne skutki procesowe¹⁴.

⁹ W efekcie nie zostanie osiągnięty cel omawianej regulacji jakim jest lepsza organizacja postępowania (zob. W. Żukowski, *Ciężar wspierania postępowania w projekcie ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, przygotowanym przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego*, [w:] *Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej*, red. K. Markiewicz, Warszawa 2011, s. 41).

¹⁰ Zob. P. Feliga, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. T. Szanciło, t. 1, Warszawa 2019, Legalis, art. 205¹, nb 4. Zob. także J. Bodio, *op. cit.*, rozdz. 3, § 3, pkt 1.

¹¹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 8 stycznia 2019 roku, s. 11, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3137> (dostęp: 12.01.2021), (dalej: uzasadnienie rządowego projektu).

¹² Zob. J. Bodio, *Przygotowanie sprawy do...*, rozdz. 3, § 3, pkt 1.

¹³ Zob. J. Bodio, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do wybranych przepisów nowelizacji*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2019, LEX, art. 205⁵, nb 1.

¹⁴ Więcej P. Feliga, *op. cit.*, art. 205⁸, nb 6. Na podstawie reguł zawartych w art. 205⁸ osnowa ugody może zostać wciągnięta do protokołu z posiedzenia przygotowawczego lub zawarta

3. Udział w posiedzeniu przygotowawczym

Artykuł 205⁵ § 3 k.p.c. stanowi, że obowiązkiem stron i ich pełnomocników jest udział w posiedzeniu przygotowawczym. Niemożliwe byłoby osiągnięcie celów posiedzenia przygotowawczego bez ich udziału, w związku z czym za niestawienie przewidziano dotkliwe konsekwencje procesowe określone w art. 205⁵ § 5, 6 i 7 k.p.c.¹⁵ Do udziału w posiedzeniu zobowiązana jest strona oraz jej pełnomocnik, przy czym może ona zostać zwolniona z tego obowiązku przez przewodniczącego, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że udział pełnomocnika będzie wystarczający. Taka regulacja może okazać się szczególnie korzystna dla stron działających przez przedstawicieli procesowych¹⁶. Sankcją przewidzianą dla powoda za nieusprawiedliwione niestawienie, jest umorzenie postępowania i rozstrzygnięcie o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. Ostrzejsze sankcje dla powoda wynikają z uwagi na zrozumiałe oczekiwanie, że pomoże zaplanować to postępowanie w sprawie¹⁷.

Pewne zastrzeżenia mogą powstać w związku z art. 205⁵ § 5 k.p.c. Konsekwencje niestawienia stron lub nie wzięcia przez nie udziału w posiedzeniu przygotowawczym ocenia się na podstawie art. 205⁵ § 3–7 k.p.c., jednak czy niestawienie powoda na następnym posiedzeniu przygotowawczym, które zostało wyznaczone w celu modyfikacji planu rozprawy bądź przygotowania nowego, powinno być powodem do umorzenia postępowania (rozumianego jako całość)?¹⁸ Niestawienie strony nie objęto żadnym rygorem procesowym, w sytuacji, gdy na posiedzenie przygotowawcze stawi się pełnomocnik nie będzie możliwe zastosowanie regulacji przewidzianej w art. 205⁵ § 5 i § 6 k.p.c. W takim wypadku również art. 205⁵ § 3 zd. 2 k.p.c. nie spełni swojego celu¹⁹.

Konsekwencją niestawienia pozwanego na posiedzenie przygotowawcze jest pominięcie jego udziału przy planowaniu czynności. Jego sytuacja więc się pogarsza²⁰. Ponadto pozwany może zostać obciążony kosztami postępowania na zasadzie określonej w art. 103 § 1 k.p.c. Warto zauważyć, że rygor procesowy

---

w odrębnym dokumencie, który stanowi załącznik do protokołu. Umieszczenie ugody w samodzielnym dokumencie wydaje się być bardziej korzystne niż utrwalenie jej jako elementu protokołu (zob. S. Cieślak, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Góra-Błaszczkowska, t. 1A, Warszawa 2020, Legalis, art. 205⁸, nb 2).

¹⁵ Więcej P. Feliga, *op. cit.*, art. 205⁵, nb 3; także M. Kłós, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Marciniak, t. 2, Warszawa 2019, Legalis, art. 205⁵, pkt 2, nb. 2.

¹⁶ Zob. P. Feliga, *op. cit.*, art. 205⁵, nb 4.

¹⁷ Więcej zob. uzasadnienie rządowego projektu, s. 13.

¹⁸ M. Dziurda, *Posiedzenie przygotowawcze i plan rozprawy*, [w:] *Reforma czy kolejna nowelizacja? Uwagi na tle ustawy z 4.7.2019 r. zmieniającej KPC*, red. P. Rylski, Warszawa 2020, Legalis, pkt 10.

¹⁹ P. Feliga, *op. cit.*, art. 205⁵, nb 4.

²⁰ Zob. A. Budniak-Rogała, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2020, Legalis, art. 205⁵, nb 10.

przewidziany w 103 § 1 k.p.c. pozwala sądowi na obciążenie pozwanego kosztami procesu w całości lub w części, niezależnie od tego czy pozwany wygrał proces w całości²¹. Nie są to jednak przepisy bezwzględnie stosowane. Gdy niestawienie strony zostanie usprawiedliwione, to na podstawie art. 205⁷ § 2 k.p.c. istnieje możliwość odroczenia posiedzenia przygotowawczego na czas oznaczony nie dłuższy niż trzy miesiące²². Artykuł 205⁷ § 2 k.p.c. rozumiany jest jako reguła szczególna²³. Ponadto na podstawie reguł zawartych w art. 205⁷ § 2 i 3 k.p.c. posiedzenie przygotowawcze może zostać odroczone na zgodny wniosek stron²⁴. Natomiast zgodnie z art. 205⁵ § 4 k.p.c. powód może wnieść wniosek o przeprowadzenie posiedzenia przygotowawczego bez swojego udziału, co pozwoli mu na uniknięcie negatywnych konsekwencji w postaci umorzenia procesu w następstwie swojej nieobecności. W wypadku złożenia analizowanego wniosku, plan rozprawy sporządza się bez udziału powoda, ale jest on dla niego wiążący. Skutek jest więc identyczny jak w wypadku niestawienia pozwanego²⁵. Wylimitowanie możliwości zastrzeżenia przez powoda warunku lub terminu w stosunku do omawianego wniosku jest niepotrzebne z uwagi na niedopuszczalność dokonywania czynności procesowych z zastrzeżeniem warunku lub terminu²⁶.

4. Czynności stron i sądu w posiedzeniu przygotowawczym

Na posiedzeniu przygotowawczym powinny być podejmowane czynności zmierzające do osiągnięcia założonych celów tego posiedzenia. Dwa elementy są szczególnie istotne. Pierwszym jest poszukiwanie rozwiązań, które zmierzają do pojednania stron i polubownego rozwiązania konfliktu między stronami, drugim natomiast ustalenie przedmiotu sporu i wyjaśnienie stanowisk stron, także w zakresie jego prawnych aspektów²⁷.

Wyzwaniem dla sędziów z pewnością będzie inicjowanie prób pojednania. Będą od nich wymagane umiejętności rozjemcze oraz zmiana postrzegania celu, jakim jest załatwienie sprawy²⁸. Rozpiętość zakreślonych kompetencji przewodniczącego stwarza możliwość wykorzystywania wszelkich polubownych sposobów rozwiązania sporu. Na podstawie art. 205⁶ § 2 k.p.c., przewodniczący może wspie-

²¹ Zob. P. Feliga, *op. cit.*, art. 205⁵, nb 10.

²² Zob. A. Budniak-Rogała, *op. cit.*, art. 205⁵, nb 11.

²³ Zob. Z. Tobor, J. Nowacki, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2007, s. 26 i 32. Zob. także A. Budniak-Rogała, *op. cit.*, art. 205⁵, nb 11.

²⁴ A. Budniak-Rogała, *op. cit.*, art. 205⁵, nb 11.

²⁵ Zob. *ibidem*, nb 10.

²⁶ Zob. S. Cieślak, *op. cit.*, art. 205⁵, nb 4.

²⁷ Zob. K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego Komentarz*, Warszawa 2019, Legalis, art. 205⁶ nb 1. Pod pojęciem zakresu sporu należy rozumieć to, czego dotyczy spór między stronami (zob. M. Uliasz, *op. cit.*, s. 1138).

²⁸ Zob. uzasadnienie rządowego projektu, s. 12.

rać strony w formułowaniu propozycji ugodowych, a także wskazywać sposoby i skutki rozwiązania sporu, w tym skutki finansowe. Instytucja posiedzenia przygotowawczego stwarza zatem możliwość rozstrzygnięcia lub wyjaśnienia wielu spornych zagadnień, nawet gdy strony procesu nie dojdą do porozumienia²⁹.

5. Posiedzenie przygotowawcze w praktyce

Posiedzenie przygotowawcze jest obligatoryjne, jednak istnieje normatywna podstawa, która daje przewodniczącemu możliwość pominięcia tego etapu³⁰. Przesłanka zawarta w art. 205⁴ § 3 k.p.c. została sformułowana bardzo szeroko, stwarzając możliwość odstąpienia od zarządzenia posiedzenia przygotowawczego wedle uznania przewodniczącego³¹.

Wprowadzenie do postępowania cywilnego instytucji posiedzenia przygotowawczego miało na celu poprawienie sprawności procesu sądowego³². Nie wywołało jednak skutku zamierzonego przez ustawodawcę. W praktyce posiedzenia przygotowawcze organizowane są bardzo rzadko. Dla przykładu, w Sądzie Okręgowym w Gdańsku na 711 spraw cywilnych, które wpłynęły do wydziałów pierwszoinstancyjnych, wyznaczono trzy posiedzenia przygotowawcze. Cztery posiedzenia przygotowawcze zostały zorganizowane w Sądzie Rejonowym w Malborku. W pozostałych sądach rejonowych okręgu gdańskiego nie zarządzono przeprowadzenia ani jednego takiego posiedzenia, na bez mała cztery tysiące spraw, które wpłynęły od nowelizacji przepisów kodeksu postępowania cywilnego. W Sądzie Okręgowym w Warszawie, który jest największym polskim sądem, od 7 listopada 2019 roku do 8 lutego 2020 roku odbyło się sześć posiedzeń przygotowawczych³³.

Posiedzenie przygotowawcze najczęściej jest przeprowadzane w sprawach zawiłych z obszernym postępowaniem dowodowym³⁴. Przyczyną zniechęcającą sędziów do organizowania posiedzenia przygotowawczego może być nadmierne obciążenie sądów wieloma postępowaniami cywilnymi. Istotne znaczenie mają więc warunki pracy sędziów, związane z obciążeniem sprawami³⁵. Liczne po-

²⁹ Zob. *ibidem*.

³⁰ W sprawach, w których przeprowadzenie posiedzenia przygotowawczego nie przyczyni się do sprawniejszego rozpoznania sprawy, przewodniczący może nadać sprawie inny właściwy bieg (art. 205⁴ k.p.c.).

³¹ Więcej A. Budniak-Rogała, *op. cit.*, art. 205⁴, nb 5; także P. Feliga, *op. cit.*, art. 205⁴, nb 4.

³² Więcej M. Klonowski, *op. cit.*, pkt 4.1.

³³ Zgodnie z informacjami przekazanymi przez rzecznika prasowego do spraw cywilnych stołecznego SO; zob. P. Szymaniak, *Planowanie rozpraw pozostaje fikcją. Oto reguła, która stała się wyjątkiem*, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1451823,postepowanie-przygotowawcze-procedura-cywilna-nowelizacja.html> (dostęp: 12.01.2021).

³⁴ Zob. J. Bodio, *Przygotowanie sprawy do...*, rozdz. 3, § 3, pkt 4.

³⁵ Zob. A. Machnikowska, *Organizacja procesu cywilnego przed sądem pierwszej instancji z perspektywy posiedzenia przygotowawczego*, „Palestra” 2019, nr 11–12, s. 52; uzasadnienie rządowego projektu, s. 12.

statuty sędziów, którzy upominali się o przeprowadzenie reform polegających na eliminacji systemowych przeszkód postępowania cywilnego zostały przemilczane³⁶. Do takiego stanu przyczyniły się również wielokrotne nowelizacje kodeksu postępowania cywilnego, a także niska edukacja prawna obywateli, skutkująca nieprzygotowaniem stron w części spraw do pełnej partycypacji w postępowaniu³⁷. Innymi czynnikami które mogą uzasadniać odstępienie od posiedzenia przygotowawczego są niewielki zakres możliwego rozstrzygnięcia, a także mała liczba powołanych dowodów lub czynności do dokonania (na przykład brakuje wniosków o przesłuchanie świadków lub stron)³⁸.

6. Plan rozprawy

Posiedzenie przygotowawcze możemy podzielić na dwie fazy. Pierwszą fazą jest faza koncyliacyjna. W wypadku nieudanej próby polubownego zakończenia sporu przystępuje się do sporządzenia planu rozprawy³⁹. Rozprawa powinna odbyć się na jednym terminie posiedzenia. Jeżeli nie będzie to możliwe, to na kilku terminach bez wielomiesięcznych odstępów⁴⁰.

Planowanie rozprawy ma istotne znaczenie dla postępowania dowodowego. W planie rozprawy ujmowane są wszystkie dowody oraz fakty, które mają zostać wykazane podczas tego postępowania. Artykuł 205¹² § 1 k.p.c. stanowi, że strony nie mają prawa do powoływania twierdzeń oraz dowodów na ich poparcie po zatwierdzeniu planu rozprawy, chyba że strona uprawdopodobni, że ich powołanie nie było możliwe albo potrzeba ich powołania wynikła później. Nastąpiła więc zmiana modelu koncentracji materiału procesowego. Plan rozprawy wprowadza prekluzję dowodową, której celem jest skrócenie czasu postępowania. Na podstawie art. 205¹² § 2 k.p.c., jeżeli nie zarządzono przeprowadzenia posiedzenia przygotowawczego, strona może zgłaszać twierdzenia i dowody na uzasadnienie swoich wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej aż do zamknięcia rozprawy. Prekluzja dowodowa może również nastąpić w innym terminie, określonym przez przewodniczącego. Zgodnie z art. 205³ § 2 k.p.c. strona może zostać zobowiązana przez przewodniczącego, aby w piśmie przygotowawczym podała wszystkie twierdzenia i dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, pod rygorem utraty prawa do ich powoływania w toku dalszego postępowania⁴¹. Jeżeli dojdzie do kolizji terminów na skutek późniejszego zarządzenia przeprowa-

³⁶ Zob. A. Machnikowska, *op. cit.*, s. 52.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ Uzasadnienie rządowego projektu, s. 10

³⁹ Zob. A. Budniak-Rogała, *op. cit.*, art. 205⁶, nb 3.

⁴⁰ Zob. uzasadnienie rządowego projektu, s. 4.

⁴¹ Taka regulacja może okazać się szczególnie przydatna w sprawach zawiłych i obrachunkowych.

dzenia posiedzenia przygotowawczego, pierwszeństwo uzyska termin wyznaczony przez przewodniczącego. Nie nastąpi więc otwarcie terminu w celu zgłaszania nowych twierdzeń i dowodów⁴².

7. Zmiany do planu rozprawy tylko w wyjątkowych sytuacjach

Po zatwierdzeniu planu rozprawy sąd jest ograniczony w jego modyfikowaniu — może to uczynić wyłącznie w drodze postanowienia, gdy plan rozprawy z jakichkolwiek przyczyn uległ dezaktualizacji⁴³. Przed wydaniem postanowienia sąd wysłucha strony, informując je jednocześnie o zakresie zamierzonej zmiany. Strona ma możliwość sprzeciwienia się zamierzonej przez sąd zmianie. Artykuł 205¹¹ § 2 k.p.c. stanowi, że w takim wypadku przeprowadza się kolejne posiedzenie przygotowawcze, chyba że zmiana planu rozprawy obejmuje jedynie wyznaczenie dodatkowych terminów przesłuchania objętych planem świadków, biegłych lub stron. Zmiana planu rozprawy nie prowadzi do naruszenia systemu prekluzji dowodowej określonej w art. 205¹² k.p.c., ponieważ nie powoduje otwarcia terminu do zgłaszania nowych twierdzeń i dowodów⁴⁴. Warto jednak podkreślić, że w wypadku przekształceń podmiotowych dopuszcza się możliwość przytaczania przez stronę, wstępującą lub przystępującą do sprawy, twierdzeń i dowodów na uzasadnienie swoich wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej⁴⁵.

Ustawodawca wprowadził również art. 205¹¹ § 3 k.p.c., który stwarza możliwość sporządzenia nowego planu rozprawy w razie istotnej potrzeby. Obligatoryjne jest w takim wypadku przeprowadzenie kolejnego posiedzenia przygotowawczego⁴⁶. Zgodnie z art. 205¹¹ § 3 k.p.c. pierwotny plan rozprawy traci moc w części, w której nowy plan jest odmienny. Jeżeli planu rozprawy nie sporządzono, zarządzenia mające na celu przygotowanie rozprawy wydaje się na podstawie pozwu i innych pism procesowych.

8. Konsekwencje nadmiernego formalizmu zmiany planu rozprawy

Do organizacji posiedzenia przygotowawczego z pewnością nie zachęcają rygorystyczne unormowania dotyczące sposobu zmiany planu rozprawy, które

⁴² Podobnie K. Knoppek, *Dowody i postępowanie dowodowe w sprawach cywilnych po nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego z 4.07.2019 r.*, „Palestra” 2019, nr 11–12, s. 68.

⁴³ Więcej A. Budniak-Rogała, *op. cit.*, art. 205¹¹, nb 2.2.

⁴⁴ Zob. A. Rutkowska, D. Rutkowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz*, red. O. Piaskowska, Warszawa 2019, LEX, art. 205¹¹, nb 5; także A. Budniak-Rogała, *op. cit.*, art. 205¹¹, nb 2.2.

⁴⁵ A. Rutkowska, D. Rutkowski, *op. cit.*, art. 205¹¹, nb 5.

⁴⁶ Istotna potrzeba sporządzenia nowego planu rozprawy będzie zachodzić choćby w wypadku wystąpienia podmiotowych zmian procesu (zob. uzasadnienie rządowego projektu, s. 21).

zostały zawarte w art. 205¹¹ k.p.c.⁴⁷ Zmiana planu rozprawy następuje w formie postanowienia wydawanego przez sąd, które powinno być poprzedzone wysłuchaniem stron, a nawet przeprowadzeniem kolejnego posiedzenia przygotowawczego⁴⁸. Takie unormowanie usztywnia proces i może doprowadzić do opóźnienia rozstrzygnięcia⁴⁹. Konieczność zmiany planu rozprawy może być podyktowana wieloma czynnikami, w tym niezależnymi od przewodniczącego (wyjazdem świadka za granicę, potrzebą dopuszczenia opinii biegłego itp.)⁵⁰.

Artykuł 205¹¹ § 2 k.p.c. stanowi, że w wypadku sprzeciwu jednej ze stron, konieczne jest przeprowadzenie kolejnego posiedzenia przygotowawczego. Należy zauważyć, że z uprawnienia przewidzianego w art. 205¹¹ § 2 k.p.c. strona może czynić użytek niezgodny z celem, dla którego je ustanowiono. Strona procesowa może sprzeciwić się zamierzonej przez sąd zmianie na podstawie i w granicach prawa, ale intencją strony nie będzie zmierzanie do osiągnięcia celu, dla którego uprawnienie zostało utworzone, lecz doprowadzenie do konieczności przeprowadzania dodatkowych posiedzeń przygotowawczych⁵¹. Obowiązek przeprowadzania kolejnych posiedzeń przygotowawczych może więc prowadzić do wydłużenia postępowania⁵². Należałoby więc uznać, że zbyt sztywne i uciążliwe reguły dotyczące zmiany mogą stanowić jeden z czynników częstego odstępowania od organizacji posiedzenia przygotowawczego⁵³. Jednym z możliwych rozwiązań mogłoby być wyeliminowanie konieczności przeprowadzania kolejnego posiedzenia przygotowawczego, jeżeli sąd uzna, że sprzeciw strony zmierza jedynie do przedłużenia postępowania⁵⁴.

Pewne wątpliwości mogą wzbudzać reguły zawarte w art. 205³ § 2 k.p.c. Zobowiązanie strony do podania wszystkich twierdzeń i dowodów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy w piśmie przygotowawczym przed przeprowadzeniem posiedzenia przygotowawczego, nie daje możliwości właściwego przedstawienia stanowiska strony, przez co nie doprowadzi do przyspieszenia postępowania⁵⁵. Ponadto strony niemające wiedzy prawniczej i niereprezentowane przez profesjonalnych pełnomocników mogą nie podołać nałożonym na nią obowiązkom proce-

⁴⁷ Podobnie M. Dziurda, *op. cit.*, pkt 10.

⁴⁸ Zob. M. Kłos, *op. cit.*, art. 205¹¹ k.p.c., nb 5; także M. Klonowski, *op. cit.*, pkt 4.1.

⁴⁹ Zob. G. Karaś, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. J. Gołaczyński, D. Szostek, Warszawa 2019, Legalis, art. 205¹¹, nb 3. Zob. też M. Klonowski, *op. cit.*, pkt 4.1.

⁵⁰ Zob. uzasadnienie rządowego projektu, s. 21; także M. Klonowski, *op. cit.*, pkt 4.1.

⁵¹ Zob. P. Feliga, *op. cit.*, 205¹¹ nb 5.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ Podobnie M. Dziurda, *op. cit.*, pkt 10.

⁵⁴ Taka sytuacja zachodziłaby na przykład w wypadku śmierci biegłego, który miał przedstawić opinie w sprawie. Sprzeciw strony wobec zamierzonej zmiany planu rozprawy, jaka byłaby konieczna ze względu na niemożliwość przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego, bez wątpienia prowadziłaby jedynie do przedłużenia postępowania (zob. *ibidem*).

⁵⁵ *Ibidem*.

sowym⁵⁶. Wydaje się więc, że tak rygorystyczna regulacja powinna być powiązana z przymusem adwokacko-radcowskim⁵⁷.

Zaangażowanie obywateli w organizację pracy sądu nad ich sprawą-przypadkiem miało być przełomem w sposobie organizacji postępowań sądowych w sprawach cywilnych⁵⁸. Zgodnie z uzasadnieniem projektu ustawy, harmonogram rozprawy ma pozwolić stronom uzyskać istotny wpływ na przebieg postępowania. Planowanie rozprawy pozwoli również na poznanie przez strony sposobu rozpoznania ich sprawy, niwelując stan niepewności, w którym strony nie znają zamierzeń sądu co do sposobu i kolejności procedowania z daną sprawą⁵⁹.

Podsumowanie

Posiedzenie przygotowawcze miało służyć realizacji postulatu szybkości postępowania i być jedną z najważniejszych instytucji wprowadzonych dzięki nowelizacji z dnia 4 lipca 2019 roku⁶⁰. W efekcie jej wprowadzenia zmianie miała ulec organizacja postępowania w sprawach cywilnych przed sądem pierwszej instancji. Dane statystyczne pokazują jednak, że założenia ustawodawcy, zgodnie z którymi wprowadzenie posiedzenia przygotowawczego miało doprowadzić do przyspieszenia postępowania oraz zaangażowania stron w sprawę, nie zostały zrealizowane⁶¹. Postępowania sądowe przebiegają tak jak przed nowelizacją, a reguła, która miała stać się zasadą stała się wyjątkiem. Instytucja posiedzenia przygotowawczego słusznie została wdrożona do postępowania cywilnego, jednak konieczna jest modyfikacja postanowień dotyczących tego posiedzenia. Ponadto regulacja prawna posiedzeń przygotowawczych może wywoływać trudności w ich stosowaniu przez te strony, które nie posiadają wykształcenia prawniczego i nie są reprezentowane przez profesjonalnego pełnomocnika. Warto byłoby wprowadzić reguły zapobiegające powstaniem negatywnych konsekwencji procesowych dla wspomnianych stron przez na przykład przedłużenie terminu na dokonywanie czynności procesowych przez stronę nie korzystającą z pomocy profesjonalnego pełnomocnika⁶². Takie rozwiązanie mogłoby być szczególnie korzystne w wypadku zobowiązania przez przewodniczącego strony do podania wszystkich twierdzeń i dowodów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy w piśmie przygotowawczym przed przeprowadzeniem posiedzenia przygotowawczego. Dzięki takiemu rozluźnieniu zasad strona niereprezentowana przez fachowego pełnomocnika mogłaby

⁵⁶ Zob. J. Bodio, *Przygotowanie sprawy do...*, rozdz. 3, § 3 pkt 4.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ Zob. uzasadnienie rządowego projektu, s. 18.

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ Zob. A. Jakubecki, *op. cit.*, s. 20.

⁶¹ Zob. uzasadnienie rządowego projektu, s. 11.

⁶² J. Bodio, *Przygotowanie sprawy do...*, rozdz. 3 § 4.

we właściwy sposób nakreślić swoje stanowisko, co w efekcie doprowadziłoby do lepszej organizacji i sprawności postępowania.

Bibliografia

- Bodio J., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do wybranych przepisów nowelizacji*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2019, LEX.
- Bodio J., *Przygotowanie sprawy do rozpoznania — pisma i postępowanie przygotowawcze*, [w:] *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego z 4.7.2019 r. w praktyce*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, R. Flejszar, M. Malczyk, Warszawa 2020, Legalis.
- Budniak-Rogała A., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2020, Legalis.
- Cieślak S., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Góra-Błaszczkowska, t. 1A, Warszawa 2020, Legalis.
- Dziurda M., *Posiedzenie przygotowawcze i plan rozprawy*, [w:] *Reforma czy kolejna nowelizacja? Uwagi na tle ustawy z 4.7.2019 r. zmieniającej KPC*, red. P. Ryłski, Warszawa 2020, Legalis.
- Feliga P., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 1–1217*, t. 1–2, red. T. Szanciło, t. 1, Warszawa 2019, Legalis.
- Flaga-Gieruszyńska K., Zieliński A., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019, Legalis.
- Karaś G., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. J. Gołaczyński, D. Szostek, Warszawa 2019, Legalis.
- Klonowski M., *Kierunki zmian postępowania cywilnego w projekcie Ministra Sprawiedliwości ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 27.11.2017 r. — podstawowe założenia, przegląd proponowanych rozwiązań oraz ich ocena*, Warszawa 2018, LEX.
- Kłós M., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Marciniak, t. 2, Warszawa 2019, Legalis.
- Knoppek K., *Dowody i postępowanie dowodowe w sprawach cywilnych po nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego z 4.07.2019 r.*, „Palestra” 2019, nr 11–12.
- Machnikowska A., *Organizacja procesu cywilnego przed sądem pierwszej instancji z perspektywy posiedzenia przygotowawczego*, „Palestra” 2019, nr 11–12.
- Nowacki J., Tobor Z., *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2007.
- Rutkowska A., Rutkowski D., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz*, red. O. Piaskowska, Warszawa 2019, LEX.
- Uliasz M., *Posiedzenie przygotowawcze i plan rozprawy*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 21.
- Żukowski W., *Ciężar wspierania postępowania w projekcie ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, przygotowanym przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego, Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej*, red. K. Markiewicz, Warszawa 2011.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 4 lipca 2019 roku o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1469 ze zm.
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. — Kodeks postępowania cywilnego, tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1578.

Źródła internetowe

- Jakubecki A., *Opinia o projekcie ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (projekt z dnia 27 listopada 2017 r.) sporządzona na zlecenie Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych*, <http://obsil.pl/aktualnosci/opinia-o-projekcie-ustawy-o-zmianie-ustawy-kodeks-postepowania-cywilnego-oraz-niektorych-innych-ustaw-projekt-27-listopada-2017-r-sporzadzona-zlecenie-obsil-krrp/>.
- Szymaniak P., *Planowanie rozpraw pozostaje fikcją. Oto reguła, która stała się wyjątkiem*, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1451823,postepowanie-przygotowawcze-procedura-cywilna-nowelizacja.html> (dostęp: 12.01.2021).
- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 8 stycznia .2019 r., <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3137>.

